

نقش تاثیر تصمیم گیری سیاسی در توزیع جغرافیای شهرک های صنعتی کرمانشاه

سبا خواجوی

فارغ التحصیل کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی.

نام نویسنده مسئول:

سبا خواجوی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۴/۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۱۳

چکیده

صنعت یکی از بخش های بسیار مهم و کلیدی اقتصاد به حساب می آید و آگاهی از مزیت فعالیت های صنعتی و تعیین رجحان هر یک از این فعالیتها و تأکید بر سرمایه گذاری بیشتر در صنایع کلیدی و متناسب با هر منطقه منجر به سود جستن از مزیت های اقتصادی و تأمین نیازهای داخلی کشور و ایجاد زمینه مساعد برای سوق دادن سرمایه گذاری های بخش خصوصی به اینگونه فعالیت ها می باشد. بررسی ها حاکی از این مسأله است که مهم ترین عامل رشد و توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه در سه دهه اخیر، توسعه منابع انسانی، ارتقاء تکنولوژی تولید و افزایش بهره وری بوده است. در این فرایند، تصمیم گیری های سیاسی در مسیر سرمایه گذاری صنعتی از اهمیت خاصی برخوردار بوده است بنابراین، ایجاد سیاست هایی که در جهت امنیت، سرمایه گذاری، ثبات اقتصادی، سهولت صادرات کالاها، تأسیس بنگاه های اقتصادی توانمند حمایتی از تولید، توسعه فرهنگ اقتصادی و ... از عوامل مؤثر بر این فرایند خواهد بود. ایجاد شهرکهای صنعتی، کوششی است در جهت کاهش هزینه ها که یکی از مهم ترین ارکان تصمیم گیری های سیاسی برای تعیین مکان بهینه صنعتی محسوب می شود. تجمع صنایع می تواند به عنوان راهبردی در راستای کاهش هزینه ها تلقی شود چرا که تمرکز فعالیت های صنعتی می تواند منجر به استفاده مشترک از منابع حاصل از تجمع صنایع می شود. با بهره وری از صرفه جویی ناشی از نزدیکی مراکز مختلف صنعتی و وابسته به هم فعالیت ها مقرون به صرفه و هزینه ها کاهش می یابد. بنابراین، شرکت های صنعتی در زمینه جذب سرمایه گذاری و تمرکز فعالیت های تولیدی دارای نیروهای تجمع گرا و جاذب هستند. به این لحاظ، نقش تصمیم گیری های سیاسی را به شکل سیاست- های حمایتی، پولی و اصلاحات مالی و بودجه ای در بخش دولت در نظر می گیریم؛ قطعاً اگر این حمایت ها در جهت جغرافیای شهرکهای صنعتی صورت نگیرد و آثار انبساطی آنها حفظ گردد شاهد بحران رکود اقتصادی خواهیم بود.

واژگان کلیدی: تصمیم گیری سیاسی، توزیع جغرافیا، جغرافیای شهری، شهرک صنعتی، کرمانشاه.

مقدمه

مردم امروز بیش از پیش دریافته اند که موجودیت بشر در معرض خطر قرار گرفته است. خطر اصلی در بکارگیری بی ضابطه کشفیات علمی و فنی نهفته است این خطر وقتی به اوج خود می رسد که از یک طرف با انفجار جمعیت و از طرف دیگر بی تعادلی روانی که دامنگیر گروه کثیری از جوانان است تلاقی کند نتیجه این تلاقی آن است که ضایعات صنعتی و تولیدات مضر شیمیایی در تمام سطح کره زمین پخش و انبار می شوند و منابع اصلی زندگی یعنی هوا، آب و خاک را آلوده می نمایند همه جا نباتات در برابر بتون عقب نشینی کرده اند انواع حیوانات یا از بین رفته اند و یا نسلشان در حال اضمحلال است. انسان با بلع و جذب سموم مختلف بی حس کننده از راه اغذیه و با خوردن حتی بعضی از داروها و تحمل برخی از عوامل یورش نظیر سر و صدای بیش از حد از محیطی که برای خود خلق کرده، بر شدت بی اعتباری عمومی محیط زیست خویش افزوده است. محیط زیست در دو مفهوم به کار برده می شود.

یکی مفهومی که از علوم طبیعت ناشی می شود و تحت عنوان « محیط زیست طبیعی » معرفی شده و دیگری در تعامل با ساز و کارهای انسانی است که با عنوان « محیط زیست انسانی » از آن نام برده می شود و هر دو عنوان فوق طیف گسترده ای از موضوعات مختلف را تحت پوشش خود دارد که این امر بر پیچیدگی ارائه تعریف واحد از محیط زیست می افزاید. محیط زیست به معنای عام شامل کل منابع طبیعی تجدید شونده شامل جنگلها، مرتع، و منابع آبی و ... بوده و طیف وسیع و گسترده ای از تعریف تخصصی مربوطه را در بر می گیرد که همین امر در تفسیر ماهوی مربوطه به معنای قانونی محیط زیست اشکال هایی را به وجود آورده، چرا که هیچ متن حقوقی، محیط زیست را به صورت جامع و مانع تعریف نکرده است و قوانین موجود تعریفی از آن ارائه نداده اند، بلکه در آنها از محیط زیست در رابطه با سه عنصر طبیعت، منابع طبیعی، شهر و مناظر سخن گفته شده است که در این راستا می توان به برخی از قوانین و مقررات موضوعه مانند قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست، قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع کشور، قانون شکار و صید، قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا قانون شهرداری و ... اشاره نمود.

هدف ها و سیاست گذاری های کلی بخش صنعت

- اهداف
- افزایش تولیدات تجاری؛
- بهبود تراز تجاری بخش صنعت و ارتقاء کیفیت و توان رقابتی تولیدات صنعتی کشور در بازارهای جهانی؛
- بهبود و توسعه تکنولوژی با تکیه بر ایجاد تعادل در اجزاء تشکیل دهنده ی آن (مدیریت و سازماندهی، اطلاعات، مهارت های انسانی و ماشین آلات)؛
- بهره برداری اقتصادی از ظرفیت های موجود صنعتی؛
- ایجاد و توسعه صنایع کوچک با تکنولوژی بالا، صنایع کوچک که بتوانند پیوند ارگانیک پایداری با صنایع متوسط و بزرگ برقرار نموده و صنایع کوچکی که در مقیاس محلی، توانایی رقابت سایر صنایع را داشته باشند؛ - توسعه فعالیت های صنایع دستی به منظور ایجاد اشتغال مولد به ویژه در روستاها؛
- توسعه و دستیابی به بازدهی مطلوب سرمایه گذاری های صنعتی به خصوص در رشته های صنایع معدنی صنایع وابسته به پتروشیمی، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی و الکترونیک

سیاست گذاری ها

- جهت گیری تولید و سرمایه گذاری بخش صنعت براساس استفاده از مزیت های نسبی در بازارهای داخلی و خارجی؛
- تعیین تعرفه های مناسب گمرکی جهت حمایت منطقی از تولیدات داخلی و با در نظر گرفتن منافع مصرف کنندگان؛
- اصلاح قوانین ثبتی؛
- اصلاح قوانین، مقررات و دستورالعمل هایی که برای امر سرمایه گذاری و مشارکت مردم حقیقی و حقوقی خاص، اولویت قائل می شوند؛

- ایجاد زمینه هایی که علاوه بر شرکت شهرکهای صنعتی، اشخاص حقیقی یا حقوقی غیر دولتی نیز بتوانند نسبت به احداث شهرک صنعتی اقدام نمایند؛

- هماهنگ نمودن حد نصاب های مالیاتی با فرایند تعدیل اقتصادی به نحوی که فعالیت های دولتی در مقایسه با سایر فعالیت ها مورد تشویق قرار گیرد؛

- تأکید بر استمرار سیاست اعمال ضرایب مالیات بر سود شرکت های صنعتی بر حسب مناطق کشور به نحوی که توسعه صنایع در سطح کشور از توازن منطقی برخوردار گردد؛

- به منظور نیل به فضای رقابتی سالم، تولید و توزیع با شرایط یکسانی از طریق مشارکت عوامل مختلف انجام خواهد گرفت؛

تئوری مدل اکولوژیکی توسعه شهری، روستایی و صنعتی

با استقرار یک منطقه مسکونی در شهر یا روستا و یا بازسازی آن دو واکنش متقابل رخ میدهد: نخست: منطقه ایجاد شده بر روی محیط زیست آن اثر گذاشته و درم قابل، محیط زیست نیز واکنشی بر روی منطقه ایجاد شده از خود بروز می دهد. بنابراین، قبل از آغاز چنین فعالیت هایی می بایست این گونه کنش ها و واکنش ها مورد توجه قرار گرفته، تجزیه و تحلیل شده و نسبت به آن چاره جویی شود. مدل اکولوژیکی توسعه شهری، روستایی و صنعتی شامل طبقات یک و دو و نامناسب بوده و هر یک از این موارد، شرایط خاصی را بیان می دارند.

موقعیت استان کرمانشاه

استان کرمانشاه یا کرمانشاهان با مساحت ۲۴۶۴۰ کیلومتر مربع، هفدهمین استان ایران از نظر وسعت به شمار می رود. مختصات جغرافیایی کامل استان کرمانشاه بر روی کره زمین از طول جغرافیایی ۴۵ درجه و ۲۰ دقیقه و ۳۹ ثانیه شرقی تا ۴۸ درجه و ۱ دقیقه و ۵۸ ثانیه شرقی و از عرض جغرافیایی ۳۳ درجه و ۳۷ دقیقه و ۸ ثانیه شمالی تا ۳۵ درجه و ۱۷ دقیقه و ۸ ثانیه شمالی می باشد. استان کرمانشاه که ۵/۱ درصد مساحت کشور را دربرمی گیرد، از استانهای غربی به شمار می آید که با کشور عراق مرز مشترک دارند. این استان از شمال به استان کردستان، از جنوب به استان لرستان و ایلام، از شرق به استان همدان و از غرب به کشور عراق محدود می شود. مرکز استان کرمانشاه، شهر کرمانشاه است. بر اساس آخرین تغییرات در ۱۳۹۰ استان کرمانشاه از، ۱۴ شهرستان، ۳۱ شهر، ۳۱ بخش و ۸۶ دهستان تشکیل شده است.

شناخت ویژگی های شهرک ها و نواحی صنعتی استان و شهرستان کرمانشاه

جدول ۱: امکانات زیر بنایی شهرکها و نواحی صنعتی به تفکیک شهرک /ناحیه:

امکانات زیر بنایی شهرکها و نواحی صنعتی به تفکیک شهرک /ناحیه:						
ردیف	نام شهرک/ناحیه صنعتی	مساحت زمین واگذار شده(هکتار)	مساحت زمین قابل واگذاری (زمین صنعتی) هکتار	تعداد واحد های دارای پروانه بهره برداری صنعتی	تعداد طرحهای صنعتی در دست اجرای مستقر	توان برق قابل تامین برای هر واحد
۱	فرامان	۱۵۰	۱۵۳	۱۴۱	۱۱۵	به ازای هر هکتار ۵۰۰
۲	کنگاور	۱۰	۱۵	۱۴	۱۲	کیلو وات می باشد ولی با توجه به پست برق موجود در هر شهرک
۳	اسلام آباد غرب	۳۳	۴۶	۲۳	۱۴	
۴	بیستون	۱۱۲	۱۲۸	۴۶	۹۴	
۵	سنقر	۱۳	۱۴	۱۵	۱۳	
۶	سرپل ذهاب	۱۹	۲۹	۲۰	۲۳	
۷	قصر شیرین	۴	۱۵	۵	۴	

محدودیتی تا	۲۳	۱۰	۱۷	۸	گیلانغرب	۸
۵ مگا وات	۲۱	۲۱	۱۶	۱۳	روانسر	۹
وجود ندارد	۷	۵	۱۳	۴	پاوه	۱۰
	۰	۰	۱۵۰	۰	زاگرس	۱۱
	۸	۰	۵۲	۳۳	صحنه	۱۲
	۰	۰	۰	۰	جوانرود	۱۳
	۲۰	۰	۴۰	۹	هرسین	۱۴
	۱	۰	۳۰	۲	اسلام آباد غرب ۲ (مرصاد)	۱۵
	۲	۱	۳	۲	گور سفید	۱۶
	۳	۵	۱۱	۳	آب باریک	۱۷
	۸	۰	۴۷	۱۰	دالاهو	۱۸
	۰	۰	۰	۰	ثلاث باباجانی	۱۹
	۰	۰	۴۰	۰	مرزی قصرشیرین	۲۰
۲۵۰ کیلو وات و ۲۰۰ آمپر	۰	۱۴۵	۹,۹	۱۱۰,۴۶	شهر صنعتی کرمانشاه	۲۱
	۳۶۸	۴۵۱	۸۲۸,۹	۴۶.۵۳۵	جمع کل	

مبانی و اهداف ایجاد شهرک های صنعتی

کوشش در جهت کاهش هزینه ها یکی از مهم ترین ارکان تصمیم گیری برای تعیین مکان بهینه صنعتی محسوب می شود. در پاسخ به این موضوع، تجمع صنایع می تواند به عنوان راهبردی در راستای کاهش هزینه ها تلقی شود چرا که تمرکز فعالیتهای صنعتی غالباً منجر به استفاده مشترک از منافع حاصل از هزینه های امور زیربنایی و خدماتی می- شود؛ به عبارت دیگر، بهره مندی از مزایا و صرفه جویی های اقتصادی موجود در مجتمع های صنعتی به ویژه در شهرک- های صنعتی سبب می شود تا در برخی موارد، صنایع به جای متابعت از نقطه حداقل هزینه حمل و نقل و یا امکان حداقل هزینه نیروی کار به محلی که در آن امکان تجمع و همزیستی صنایع فراهم باشد روی آورند. بدین طریق با استفاده از صرفه جویی های مربوطه، جبران هزینه حمل و نقل بیشتر و در مواردی هزینه فزون تر نیروی کار و یا هر دو را بنماید. به طور کلی، شهرکهای صنعتی در زمینه جذب نیروی کار و چگونگی ارائه تسهیلات و خدمات اداری، تجاری دارای نیروهای تجمع گرا و جاذبی هستند.

صنایع گرد هم آمده در شهرک صنعتی کشورهای جهان سوم غالباً به لحاظ ویژگی های اقتصادی و به ویژه اختصاصات زیست محیطی، همگن و متجانس نیستند. لذا در اینگونه کشورها وجود پیوندهایی از نوع عمودی و افقی که بی شک در بهبود کارکرد شهرک صنعتی مفید فایده است چندان معنا و مفهومی ندارد. اندازه شهرکهای صنعتی که تابعی از میزان توسعه یافتگی اقتصادی کشورهاست در عین حال، تابع قانون بازده نزولی است چرا که تعداد بیشتر صنایع باعث افزایش هزینه های خارجی در زمینه قیمت، بهره زمین و بروز اختلالاتی در امر حمل و نقل، ارائه خدمات و دستمزدها می شود. در نهایت تصمیمات مربوط به ایجاد شهرک های صنعتی در سه بعد تعیین مکان بهینه صنعت، نوع صنایع مستقر در شهرک و اخذ تصمیم پیرامون اندازه از نظر وسعت و تعدد صنایع قابل تحلیل است. تسریع فرایند توسعه اقتصادی و دیگر اهدافی که در ایجاد شهرکهای صنعتی پیگیری می شود از طریق ارتقای رشد صنعتی، ایجاد فرصت های شغلی، تمرکززدایی صنعتی، توجه به توسعه نقاط محروم و افزایش بازدهی تولیدی صنایع کوچک عملی می گردد. احداث شهرکهای صنعتی همچنین به منظور متمرکز نمودن و جلوگیری از پراکندگی صنایع، به کنترل درآوردن آلودگی های ناشی از آنها، تشویق از طریق ارائه خدمات مورد نیاز صاحبان صنایع، صرفه جویی در زمینه تأسیسات زیربنایی، تشخیص روند گرایش و ایجاد آمادگی های مقدماتی در زمینه انتقال صنایع در کشور مطرح گردیده

است. شرکت شهرکهای صنعتی ایران (۱۳۶۴) مزایای مربوط به شهرک های صنعتی را عبارت از ایجاد تنوع در صنایع، بهبود شرایط کار، کاهش در هزینه ها از طریق حداقل سرمایه گذاری در زمینه خدمات و زیربنای صنعتی، امکان استفاده از فنون جدید و دسترسی به اراضی وسیع و ساختمان های آماده برای استقرار فعالیتهای صنعتی دانسته است. نتیجه آن که اهداف و انگیزه های مربوط به ایجاد شهرکهای صنعتی به ویژه توجه به اصل تمرکززدایی محرومیت زدایی و توزیع زمینه های اشتغال در مورد شهرکهای صنعتی کشورها در حال توسعه کمتر تحقق می یابد به همین خاطر، استفاده از انواع صرفه جویی های موجود در شهرک صنعتی، عمومیت چندانی ندارد.

ارزیابی عملکرد شرکت شهرک های صنعتی در زمینه توسعه شهرک ها

در دوره ۱۳۶۷ - ۱۳۶۳ جمعاً ایجاد ۷۵ شهرک جدید به تصویب رسید و از این تعداد در پایان این دوره ۵۵ شهرک صنعتی اقدام به واگذاری زمین به متقاضیان کردند. در دوره برنامه دوم و سوم، احداث شهرک های صنعتی جدید، شتاب گرفت و تعداد قراردادهای منعقد شده برای واگذاری زمین صنعتی واگذار شده افزایش پیدا کرد. اما در سال اول برنامه سوم به دلیل خالی بودن ظرفیت بسیاری از شهرک های احداث شده و به این دلیل که تا آن زمان در اقصی نقاط کشور این شهرک ها ایجاد شده بودند تصمیم گرفته شد به جای احداث شهرک های جدید، توجه مدیریت شرکت شهرک های صنعتی ایران بیشتر معطوف به اتمام پروژه های در دست احداث و جلب متقاضیان احداث صنعت به شهرک های موجود شود. در پایان سال ۱۳۹۵، از ۳۴۰ شهرک صنعتی مصوب در کشور ۲۵۹ شهرک یا ۷۶/۲ درصد آماده واگذاری زمین به متقاضیان بودند؛ تا آن زمان ۲۳۶۶۲ قرارداد برای واگذاری بیش از ۱۰/۳ هزار هکتار زمین صنعتی منعقد شده بود.

جدول ۲: برخی شاخص های توسعه شهرک های صنعتی در ایران

شرح	واحد	قبل از برنامه اول تا پایان سال ۱۳۶۷	طی سال های ۱۳۶۸ - ۱۳۷۲	طی سال های ۱۳۷۳ - ۱۳۹۵
تعداد شهرک های مصوب	شهرک	۷۵	۱۱۰	۱۱۷
تعداد شهرک های در حال واگذاری زمین	شهرک	۵۵	۵۹	۹۹
تعداد قراردادهای منعقد شده	فقره	۱۲۱۳	۸۲۹۹	۱۰۹۴۹
متراژ زمین صنعتی واگذار شده	هکتار	۶۱۶	۴۰۵۸	۴۲۰۰
میانگین زمین صنعتی واگذار شده	متر مربع	۵۰۷۸	۴۸۹۰	۳۸۳۶
تعداد شهرک های مصوب	شهرک	۰	۳۸	۳۴۰
تعداد شهرک های در حال واگذاری زمین	شهرک	۳۰	۱۹	۲۵۹
تعداد قراردادهای منعقد شده	فقره	۱۳۱۳	۱۸۸۸	۲۳۶۶۲
متراژ زمین صنعتی واگذار شده	هکتار	۵۲۰	۹۵۳	۱۰۳۴۷
میانگین زمین صنعتی واگذار شده	متر مربع	۳۹۶۰	۵۰۴۸	۴۳۷۳

نکته این است که از بدو تأسیس این شرکت به غلط تصور می شد که شهرک های صنعتی به تنهایی ابزاری مناسبی است برای رفع محرومیت های منطقه ای است و همین که شهرکی در نقطه ای از کشور تأسیس شود لزوماً صناعی به آن منطقه جلب و موجب ایجاد فرصت های اشتغال و درآمد خواهند شد. از این رو، نمایندگان مجلس و مقامات استانی و محلی، فشار روزافزونی برای احداث شهرک های جدید صنعتی اعمال می کردند. اما تعقیب این سیاست به نتایج منفی زیر انجامید:

در مکان یابی شهرک های صنعتی، تصمیمات سیاسی بر ملاحظات اقتصادی و جغرافیایی غلبه کرد و از این طریق، شهرک هایی ساخته شدند که مدت ها تقاضای کافی برای اراضی آنها وجود نداشتند. در تأیید این ادعا باید گفت در پایان اسفند ۱۳۹۵ از ۱۸۶۰۰ هکتار زمین صنعتی در ۳۴۰ شهرک موجود و در دست احداث فقط ۵۵/۶ درصد واگذار شده بود.

جدول ۳: تعداد قراردادهای منعقد و مترائ زمین صنعتی واگذار شده توسط شرکت شهرک های صنعتی ایران از بدو تأسیس ۱۳۹۵

از ابتدا تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۵								
استان	تعداد شهرک های صنعتی مصوب	تعداد شهرک های در حال واگذاری زمین	وسعت فاز عملیاتی شهرک های صنعتی (هکتار)	مترائ زمین صنعتی (هکتار)	تعداد قرارداد	مترائ زمین واگذار شده (هکتار)	تعداد قرارداد	مترائ زمین واگذار شده (هکتار)
آذربایجان شرقی	۱۶	۹	۱۱۹۹	۶۵۵	۳۸	۱۱/۲۸	۴۱	۱۶/۲
آذربایجان غربی	۱۴	۱۳	۶۳۲	۴۳۶	۴۸	۱۳/۰۳	۵۵	۱۶/۰۸
اردبیل	۵	۴	۱۸۶	۱۲۲	۱۳	۱/۴۹	۵۶	۴۳/۹۸
اصفهان	۲۸	۲۵	۲۷۷۹	۲۰۱۴	۱۰۲	۵۸/۰۵	۱۵۵	۷۶/۵۹
ایلام	۳	۳	۱۹۰	۱۳۴	۳	۳/۸۲۷	۲۵	۸/۳
بوشهر	۵	۴	۳۲۴	۲۵۰	۱۳	۱۹/۹۶	۳۹	۳۳/۳۱
تهران	۲۱	۵	۳۸۷۰	۲۴۷	۱۲۲	۳۵/۷۹	۱۷۸	۶۰/۰۸
چهارمحال و بختیاری	۱۶	۱۶	۱۲۹۸	۸۰۸	۴۰	۲۷/۵۹	۶۲	۳۸
خراسان	۳۰	۲۳	۲۴۷۵	۱۶۱۰	۱۴۸	۶۸/۴۴	۱۷۵	۷۹/۷۶
خوزستان	۲۱	۲۰	۱۲۶۰	۷۸۱	۶۷	۱۵/۸۶	۱۲۸	۵۴/۳۶
زنجان	۸	۷	۵۰۵	۳۱۴	۳۸	۱۲	۳۲	۲۰/۲۸
سمنان	۷	۵	۱۵۳۸	۱۱۱۲	۴۵	۴۴/۶۳	۹۶	۸۳
سیستان و بلوچستان	۱۰	۹	۹۶۷	۶۲۷	۵۸	۱۵/۲۹	۷۷	۱۵/۳
فارس	۱۹	۱۵	۱۶۳۳	۱۰۴۴	۵۷	۲۸/۹۶	۱۳۶	۴۱/۴۵
قزوین	۴	۳	۳۰۵	۲۱۹	۲۹	۱۰/۰۷	۴۲	۴۳/۳۸
قم	۴	۳	۸۸۴	۵۲۹	۹۲	۳۶/۰۷	۸۶	۵۱/۶۷
کردستان	۱۰	۷	۱۸۶	۹۸	۱۴	۱/۳۲	۳۰	۲/۴۷
کرمان	۱۱	۹	۱۷۸۲	۱۲۹۱	۱۵۹	۱۴/۰۴	۵۴	۱۳/۹۴
کرمانشاه	۱۴	۸	۳۴۴	۲۱۵	۳۵	۱۲	۵۰	۴۷/۴۸
کهگیلویه و بویراحمد	۵	۵	۱۲۴	۸۶	۱۰	۱/۸۵	۱۷	۶/۶۶
گلستان	۸	۵	۲۰۸	۱۴۰	۱۴	۴/۶۲	۱۸	۹/۳۰۹
گیلان	۱۱	۹	۴۸۶	۲۶۲	۲۹	۱۰/۴	۵۹	۱۶/۳۲
لرستان	۸	۵	۲۴۵	۱۴۴	۱۱	۶/۴۸	۲۱	۲۶/۸۹
مازندران	۲۱	۱۶	۸۸۸	۵۹۲	۴۱	۱۹/۸۴	۷۰	۳۵/۱۷
مرکزی	۱۴	۱۱	۹۴۹	۶۵۵	۳۵	۲۶/۸	۸۳	۵۷/۲۴
هرمزگان	۸	۸	۲۵۴	۱۷۴	۱۰	۸/۱۳۶	۱۶	۵/۲

۱۶/۳	۳۷	۷/۵۶	۲۳	۳۴۰	۵۳۰	۶	۱۱	همدان
۳۰/۸۲	۵۰	۱۴/۲	۲۷	۱۱۰۱	۱۶۶۳	۶	۸	یزد
۹۵۲/۵	۱۸۸۸	۵۲۹/۵۸	۱۳۲۱	۱۸۶۰۰	۲۷۷۰۳	۲۵۹	۳۴۰	جمع

- ۲- شروع همزمان تعداد زیادی پروژه شهرک سازی خارج از توان اجرایی و مالی شرکت، به طولانی شدن دوره احداث و تکمیل شهرکها انجامید و این امر، موجب افزایش هزینه های تولید محوطه های صنعتی و راکد ماندن سرمایه - گذاری ها شد.
- ۳- شرکت شهرکهای صنعتی برای تأمین مالی بخشی از سرمایه گذاری های خود به صورت زودرس و قبل از تکمیل شدن شهرک ها اقدام به واگذاری زمین های صنعتی به متقاضیان کرد که این وضع به دلیل تنگناهای زیربنایی به کاهش نرخ بهره برداری از ظرفیت های تولید در اینگونه واحدها منجر شد.
- ۴- در تمام این مدت، معیار و شاخص موفقیت شرکت شهرکهای صنعتی عبارت بود از حجم سرمایه گذاری های انجام شده، تعداد شهرکهای ایجاد شده و اراضی واگذار شده و هیچ گونه شاخصی که نمایانگر کارایی شرکت شهرکهای صنعتی در مورد تسهیل توسعه صنعتی باشد نه در شرکت و نه در وزارت صنایع و معادن و سازمان مدیریت و برنامه - ریزی تدوین نشد و ملاک سنجش عملکرد شرکت قرار نگرفت.
- ۵- توجه ویژه به ابعاد فنی، مهندسی و اجرایی و بی توجهی به جهات نرم افزاری و مدیریتی شهرکها در دوره بهره - برداری از وجوه مشخصه بخش اعظم دوران فعالیت شرکت شهرکهای صنعتی است.

بررسی و تحلیل اقدامات صورت گرفته در استان با توجه به اهداف و راهبردهای سند ملی توسعه استان کرمانشاه
اقدامات صورت گرفته در جهت تحقق اهداف کمی و نیز شاخص های مصوب سند توسعه استان می باشد.

موانع و مشکلات مرتبط با عدم تحقق اهداف سیاست ها و اقدامات

- ۱- محدودیت منابع آب و عدم امکان توسعه برخی از صنایعی که در فرایند تولید به آب نیاز دارند؛
- ۲- کمبود زیرساخت های مناسب برای جذب یا تولید علم و تکنولوژی و بومی کردن آن؛
- ۳- عدم وجود نقدینگی کافی برای تأمین سرمایه در گردش واحدهای صنعتی؛
- ۴- فقدان ارتباط منطقی و لازم بین بخش صنعت و واحدهای آموزشی؛
- ۵- وجود برخی قوانین و مقررات مانع سرمایه گذاری و فعالیت در بخش؛
- ۶- عدم وجود ارتباط منطقی برای انتقال تکنولوژی بین واحدهای صنعتی و مراکز علمی استان؛
- ۷- فعال نبودن مراکز پژوهش و توسعه برای انجام تحقیقات علمی و ارائه نوآوری های تکنولوژیک؛
- ۸- محدود بودن توانایی طراحی واحدهای صنعتی جدید و طولانی شدن زمان اجرای طرح های صنعتی؛
- ۹- فقدان بازار سرمایه برای هدایت سرمایه های موجود در جامعه به بخش صنعت؛
- ۱۰- عدم تخصیص مناسب و به هنگام اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (عمرانی استانی و ملی)؛
- ۱۱- کمبود زیرساخت های معادن از قبیل جاده، برق، مخابرات و صعب العبور بودن مناطق معدنی؛
- ۱۲- کمبود سیمان جهت اجرای طرح های صنعتی و معدنی و واحدهای سیمان بر؛
- ۱۳- مستهلک بودن ماشین آلات بخش معدن و ضرورت حمایت در امر نوسازی ماشین آلات سنگین مورد نیاز واحدها؛
- ۱۴- عدم تطابق زیرساخت های خدماتی و رفاهی و تجاری استان متناسب با نیازهای بخش صنعت و معدن؛
- ۱۵- محدودیت منابع مالی جهت تأمین سرمایه ثابت طرح های در دست اجرا و کوتاه بودن زمان بازپرداخت تسهیلات سرمایه در گردش؛
- ۱۶- پراکندگی شدید بازار و کوچک بودن بخش اعظم واحدهای صنعتی.

نتیجه گیری

- موقعیت گذرگاهی و ارتباطی شهرستان کرمانشاه مهمترین عامل در جغرافیای شهرک ها و نواحی صنعتی و همچنین تعیین بازارهای مصرف کالاها بوده است.

- در جغرافیای اکثر شهرکها و نواحی صنعتی به مسئله (گسل، مسیل، زمین لرزه (رانس زمین) توجهی نشده است).

- روند تصاعدی میزان اشتغال و سرمایه گذاری در بخش صنعت و همبستگی ناقص مستقیم که بین آنها وجود دارد بیانگر پویایی اقتصادی شهرستان کرمانشاه در طی ۲ دهه اخیر می باشد.

- نرخ رشد جمعیت در سال ۱۳۷۰ به ۴/۴۸٪ رسیده است که این حاکی از سیاست های دولت پس از جنگ مبنی بر تنظیم خانواده و همچنین مهاجرت بسیاری از افراد جنگ زده به سرزمین خودشان می باشد. - در سال ۱۳۷۵ نرخ رشد جمعیت شهرستان کرمانشاه برابر با ۳/۳۷٪ بوده است در شهرستان کرمانشاه تنها عامل رشد جمعیت آن را می توان مهاجرت دانست که این امر با مقایسه نرخ رشد سالیانه جمعیت و نرخ رشد طبیعی اثبات شده است.

- بیشترین گروه سنی مهاجران وارد شده به شهرستان کرمانشاه را گروه سنی ۲۰-۳۵ سال تشکیل میدهند. یعنی گروه سنی فعال، بیشترین افراد را مردانی تشکیل میدهند که برای کار به این شهرستان می آیند و پس از پیدا کردن کار با افراد خانواده خود ساکن شهرستان کرمانشاه می شوند و درآمد خود را در همین شهرستان خرج می کنند و باعث افزایش مشاغل خدماتی و رونق هر چه بیشتر اقتصاد منطقه می شوند.

- با تصمیم گیری سیاستی موجب شده که احداث شهرکها و نواحی صنعتی در شهرستان کرمانشاه دارای پراکندگی فضایی وسیعی باشد. این مناطق با نظم نوین فضایی در استقرار واحدهای صنعتی همراه با چشم انداز جدید دیگری به طور پراکنده در بافت و مبادی ورودی و خروجی شهرها و روستاها، بدون ارتباط تنگاتنگ با صنایع مستقر در مجتمعهها شروع به فعالیت می نمایند.

- بیشترین قراردادهای منعقد شده در شهرک صنعتی کرمانشاه مربوط به صنایع فلزی می باشد و کمترین آن مربوط به بخش خدمات است و این حالت در بقیه شهرکها و نواحی شهرستان وجود دارد و مهمترین علت آن را می توان وجود منابع غنی فلزی در سطح شهرستان دانست.

پیشنهادات

حمایت مالی و فنی از ایجاد صنایع تبدیلی کشاورزی (به لحاظ وجود اراضی وسیع و قابلیت های کشاورزی و محدودیت های منابع آبی گسترش واحدهای تولید سیستم های آبیاری تحت فشار و قطره ای و رشد و توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی در شهرستان کرمانشاه)

ایجاد صنایع تولیدی مناسب با توجه به امکانات بالقوه و نیاز شهرستان کرمانشاه.

با توجه به وجود منابع نفتی در استان (نفت خوریان و چاه های حفر شده از قبل) تجدید تحقیقات و بررسی های زمین شناسی موجب بهره گیری از این منابع با در نظر گرفتن مرکزیت شهرستان از نظر جغرافیایی و سهولت توزیع فرآورده های آن به استانهای همجوار و طبعاً صنایع وابسته به این منابع خواهد شد.

ایجاد شبکه آبرسانی و انتقال آب از شمال ایران به شهرستان کرمانشاه جهت تأمین آب مورد نیاز

ایجاد زمینه های لازم برای جذب و نگهداشت نیروهای انسانی ماهر و متخصص در سطح شهرستان کرمانشاه

ایجاد صنایع روستایی که روستاییان بتوانند وقت آزاد خود را به فعالیت در آن صنایع پرداخته و از درآمد بیشتری برخوردار شوند. ایجاد این صنایع روستایی که سبب افزایش درآمد روستاییان می گردد از مهاجرت آنها جلوگیری نموده و مانع رشد بی رویه شهرها خواهد شد.

برنامه ریزی و تنظیم گزینش مراکز آموزش عالی و دانشگاه در مورد تربیت و آموزش نیروی انسانی متناسب با نیاز بخش های مختلف صنعتی و تجاری

ارتقای انگیزه نیروی کار بیشتر و مفیدتر، ابداع، نوآوری، خلاقیت و کارآفرینی صنایعی بیشتر مورد توجه قرار گیرند که از کشش اشتغال بالاتری برخوردارند

توسعه صنایع متکی بر مزیت های معدنی با تأکید بر اهداف صادراتی
حمایت مالی و فنی از ایجاد و توسعه صنایع فرآوری مواد معدنی
ایجاد گسترش زیربناها برای سرمایه گذاری ، استخراج و بهره برداری از معادن

منابع و مراجع

- [۱] اصطخری، ابواسحاق ابراهیم، ۱۳۴۰، مسالک و ممالک به اهتمام ایرج افشار، ترجمه و نشر کتاب.
- [۲] پورمحمدی، محمدرضا، ۱۳۸۲، برنامه ریزی کاربری اراضی شهری، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، سمت.
- [۳] پولاددژ، محمد، ۱۳۷۶، مکان یابی و کارایی پروژه صنعتی، چاپ و نشر بنیاد، ص ۵۵
- [۴] زیاری، کرامت الله، ۱۳۷۸، برنامه ریزی شهرهای جدید، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، ص ۱۷۵
- [۵] سازمان هواشناسی کشور، ۱۳۸۰ گزارش نهایی پروژه اقلیم و گردشگری در استان کرمانشاه
- [۶] مطالعات جامع توسعه اقتصادی - اجتماعی استان کرمانشاه (بازرگانی و بانکداری)، گزارش نهایی ۱۳۸۵، سازمان مدیریت برنامه ریزی استان کرمانشاه.
- [۷] مخدوم، مجید و مجنونیان، فصلنامه علمی سازمان حفاظت محیط زیست، گزارش ملی، ۱۳۷۱، شماره دوم ۳۵
- [۸] مختاری، لیلی، ۱۳۸۲، آژانس محیط زیست اروپا (EEA) مجموعه مقالات نخستین همایش حقوق محیط زیست ایران انتشارات برگ زیتون
- [۹] هاشم نژاد، ۱۳۸۲ : ۵ فصلنامه و بهسازی شهری، هفت شهر، وزارت مسکن و شهرسازی
- [10] Galanty, Ervin, *New Town: Antiquity to the Present*. Georg Braziller, New York, 1975.
- [11] FT- Morril, Richard, *The Spatial organization Of Society*. 2nd edition Duxbury Press, 1974.